



Národní archiv

Rozvojový program výzkumné organizace na léta 2017–2023

Předkládá: PhDr. Eva Drašarová, CSc., ředitelka Národního archivu, podepsáno elektronicky

Na zpracování se dále podíleli: Benjamin Bartl, Jan Kahuda, Zdeňka Kokošková, Jiří Křest'an, Karolína Šimůnková, Eva Uzlová, Milan Vojáček

Kontaktní osoba pro IP v organizaci: Eva Drašarová, tel.: 974 847 292, e-mail: eva.drasarova@nacr.cz

V Praze dne 12. 10. 2016

Úvod

Národní archiv je ústředním archivem České republiky zajišťujícím komplexní péči o archiválie především z provenience ústředních úřadů a institucí českého státu vzniklých v období od středověkých počátků státu až do jeho současnosti. Tato definice rovněž determinuje základní úlohu instituce v oblasti vědeckého výzkumu, který je zaměřen na všestranný a mnohvrstevný rozvoj všech problémů související s péčí o archiválie. Z podstaty věci tak Národní archiv kombinuje základní výzkum v oblasti archivnictví, pomocných věd historických a příbuzných vědních oborů a současně výzkum aplikovaný zaměřený především na plnění legislativně ukotveného postavení ústředního vědecko-výzkumného pracoviště na úseku preventivní péče o archiválie, konzervace a restaurování archiválií a dále v oblasti uchovávání a zpřístupňování nových forem nosičů informací, včetně dokumentů v digitální podobě. Hlavními cíli výzkumné politiky archivy tak zůstává na jedné straně systematický a kontinuální rozvoj základního oborového portfolia, na straně druhé pak důraz na okamžitou aplikaci zjištěných výsledků v praxi, jak směrem k odborné i laické veřejnosti, které jsou poskytovány požadované informace, tak směrem k veřejné správě, kde archiv vyvíjí nástroje pro její zefektivňování a zejména v případě řady svých projektů z oborů chemických věd a informatiky zasahuje i do rámce bezpečnostního výzkumu.

I. Analytická část

I.1 Trendy vývoje bezpečnostního (uživatelského prostředí)

Základními zdroji determinujícími výzkumný program Národního archivu jsou zákon č. 499/2014 Sb. o archivnictví a spisové službě v platném znění (zejména §46, odst. 2, písm. f–j), dále zákon č. 130/2002 Sb. o podpoře vědy, výzkumu a vývoje, vládní usnesení č. 729/2009 Sb., kterým se stanoví národní politika výzkumu, vývoje a inovací, rámcový výzkumný program ministerstva vnitra a jeho priority, další legislativní i metodické normy zasahující do oblasti archivnictví, dlouhá institucionální tradice, aktuální vývoj a trendy jednotlivých vědních oborů, ve kterých je výzkum prováděn a v oblasti konkrétní realizace pak interní dokumenty Národního archivu, především dlouhodobá koncepce rozvoje Národního archivu, která je každoročně vnitřně evaluována a modifikována formou plánů práce a výročních zpráv.

Obecně lze říci, že za hlavní trendy zasahující do výzkumného profilu organizace lze označit následující:

- veřejný zájem o stále rychlejší poskytování a zpřístupňování informací,

- posilování role archivu v oblasti veřejné správy, jeho stále vzrůstající podíl na řešení správních agend, rozšiřování účinné spolupráce s institucemi v oblasti veřejné správy i při řešení vědeckých úkolů,
- nutnost komplexního přístupu k vědeckým úkolům, nutnost mezioborové spolupráce, nicméně zachování jedinečnosti podstaty výzkumu,
- posilování aplikovaného výzkumu,
- systematická prezentace výsledků výzkumu různými směry a metodami,
- meziinstitucionální spolupráce na domácím i mezinárodním poli, aktivní partnerská spolupráce s archivy, dalšími paměťovými institucemi, vědeckými ústavy i vysokými školami,
- rozšiřování vlastního výzkumného týmu zapojováním externích spolupracovníků včetně studentů.

I.2 Trendy v zájmových oborech

Za zájmové obory je možné dle číselníku CEP uvést: AB – Dějiny, AE – Řízení, správa, administrativa, AF – Dokumentace, knihovnictví, práce s informacemi, CA – Anorganická chemie, CC – Organická chemie, CF – Fyzikální chemie a teoretická chemie a IN – Informatika. Již z tohoto výčtu je patrné, že Národní archiv musí sledovat trendy v širokém spektru oborů:

A. Pokud jde o obory historické, jsou zde patrné dva základní trendy. Národní archiv a archivy vůbec jsou stále více vyhledávány institucionálně a systémově jako báze vědecké infrastruktury poskytující důležité informace, na jejichž rychlé, kvalitní a odborně správné zpřístupnění je dáván stále větší akcent. Od Národního archivu je tak očekáváno zpřístupňování archiválií se všemi souvisejícími problémy (např. vymezení archivních fondů, popis archiválií a jeho standardizace, implementace mezinárodních standardů, zpřístupňování metadat i samotných archiválií dálkovým přístupem, zpřístupňování digitálních a digitalizovaných dokumentů, sdílení informací, budování znalostních databází). Vlastní výzkum především ten základní je pak usměřňován touto potřebou a je orientován především na ediční práci (vydávání historických pramenů jako prostředek jejich ochrany i zveřejňování jejich informační hodnoty) včetně edičních projektů využívajících moderní technologie (elektronické edice, interaktivita apod.) a dále na systematický výzkum archivních souborů a jejich správní podstaty (dějiny správy) umožňující kvalitnější práci s nimi.

- B. V oblasti péče o fyzický stav archiválií je patrná pokračující snaha o využití nových materiálů a technologií a posílení interdisciplinárního přístupu k ochraně archiválií. Pozornost se stále více dostává také problematice konzervace dlouho opomíjených materiálů, jako jsou fotografie, filmy, syntetické polymery nebo vosky. Aktuálními tématy jsou také ochrana archivních dokumentů před důsledky životních pohrom, škodlivé činnosti člověka, v mezinárodním měřítku také před důsledky válečných konfliktů. Trendem nadále zůstává konzervování v hromadném měřítku a rozvíjení možností preventivní konzervace.
- C. V oblasti informatiky jde především o stále intenzivnější spolupráci mezi organizacemi, tlak na využití společné infrastruktury (datová centra, uživatelské komunity vývoje open source SW, vytváření a sdílení informačních sítí, specializované webové portály a jejich vzájemná provázanost při zajištění dostatečné publicity). Obecnějším trendem zasahujícím i do dalších oborů je úsilí o zapojení laiků do vědeckého bádání (tzv. Citizen Science), např. genealogů, zájemců o dějiny dopravy (železnic), spojů (pošty), atd. S tímto problémem rovněž souvisí možnost nabízení příslušných kurzů a dalších specializovaných programů cíleně zaměřených na některou z tematických skupin. V oblasti dlouhodobého ukládání digitálních dat vzrůstá tlak na zajištění jejich důvěryhodnosti, bezpečnosti, plánové ochrany (strategie pro dlouhodobé uchování různých typů dat – audit a certifikace), v oblasti zpřístupňování digitálních archiválií zajištění provozu tzv. e-badatelů, v oblasti digitalizace archiválií zajištění komfortního zpřístupnění digitalizátů (portály, on-line prohlížeče, fulltextové vyhledávání, napojení na georeferenční údaje (GIS), osobní profily badatelů, vytváření badatelských komunit).

I.3 Implikace trendů pro organizaci

Národní archiv všechny naznačené trendy soustavně a intenzivně sleduje a v mezích určených aktuálními potřebami jim zaměření svého výzkumu přizpůsobuje. Díky tomu je možné reagovat i na aktuální výzvy poskytovatelů účelové podpory a navazovat spolupráci s dalšími institucemi.

Monitoring, identifikace a následná implikace těchto trendů probíhá soustředěně a v několika fázích:

1. Budování oborové knihovny jako základního zdrojového komplexu, systematické sledování odborné literatury, využívání certifikovaných znalostních databází, vlastní bibliografická činnost též ve spolupráci s dalšími institucemi,

2. Aktivní vystupování v národní výzkumné komunitě, účast na vědeckých konferencích, seminářích a dalších odborných fórech, členství v odborných skupinách domácích i zahraničních, systematická spolupráce a navazování konkrétních výzkumných partnerství s dalšími paměťovými institucemi (archivy, knihovny, muzea, památková péče), univerzitním prostředím, vědeckými ústavy, ale i komerčními subjekty (zde zejména v oblasti tvorby archivního SW, SW pro dlouhodobou archivaci, LTP systémy, nástroje pro práci s digitálními objekty),
3. Na mezinárodním poli aktivní vystupování na úrovni osobních i institucionálních kontaktů zejména v rámci střední Evropy (Německo, Rakousko, Polsko, Slovensko),
4. Formulace tematizovaných projektů reagujících na vnější podněty i potřeby, samostatně či ve spolupráci,
5. Publikování odborných monografií, studií v odborných časopisech (recenzovaných, popř. impaktovaných) a dalších odborných platformách (včetně elektronických zdrojů, účast v odborných diskusních fórech apod.), zajištění inspiračního zdroje a zároveň příležitost k publikaci dosažených výsledků.

I.4 Silné a slabé stránky organizace

Za silné stránky organizace lze považovat:

1. dlouhou tradici instituce a jejího výzkumu,
2. stabilitu a kontinuitu výzkumného týmu, jeho odbornou způsobilost a věkovou vyváženost,
3. dlouhou až velmi dlouhou relevanci dosažených výsledků,
4. bohatou strukturovanost výsledků (tradičních i moderních),
5. definování reálných výzkumných úkolů na základě potřeb praxe,
6. snadnou implementaci výsledků do praxe a rychlou možnost jejich ověření,
7. účinnou spolupráci s partnerskými institucemi,
8. relativní rozpočtovou stabilitu a institucionální podporu výzkumu,
9. dlouhodobě formulovanou koncepci institucionálního výzkumu,
10. systematicky budované kvalitní technické zázemí (budova, knihovna, laboratoře, ateliéry, technické vybavení), komfortní infrastruktura pro práci vědců studujících v archivu.

Za slabé stránky lze považovat:

1. postavení Národního archivu jako rozpočtové organizace ministerstva vnitra mající primárně jiné úkoly než úkoly vědecké (především výkon veřejné správy) a s tím

- související proměnlivost časové dotace jednotlivých členů výzkumného týmu, kterou mohou reálně věnovat vědeckým úkolům,
2. nemožnost flexibilní úpravy systemizace vědeckého týmu (aktuálně problém při řešení grantových projektů),
 3. zařazení části vědeckého týmu do tzv. státní služby (zákon č. 234/2014 Sb.) a z toho plynoucí limity jejich práce na vědeckých úkolech,
 4. geografickou polohu instituce mimo centrum města s limitovanými pravidelnými kontakty s jinými institucemi a limitovaným veřejným působením,
 5. konzervativní institucionální chování,
 6. malou početnost členů výzkumného týmu (zejména u chemických oborů),
 7. nerovnoměrné využití přístrojového vybavení v návaznosti na proměnlivé možnosti, nedostupnost některých technologií s ohledem na finanční náklady,
 8. nedostatečnou informovanost veřejnosti o činnosti výzkumné organizace.

I.5 Vyhodnocení SWOT matice

Národní archiv je organizací s dlouhou tradicí a dlouhou tradici má i výzkum, který provádí. Řada dodnes aktuálních projektů v oblasti základního výzkumu (zejména náročných edičních podniků) je realizována několik desetiletí a patří ve středně až dlouhodobém horizontu k základním pilířům české historiografie. Dynamická rovina je patrná u výzkumu aplikovaného, který reaguje nejen na aktuální oborové trendy, ale i na potřeby a podněty zainteresovaných stran v jejich širokém spektru. Výzkumná organizace je z hlediska institucionální tradice, stability vědeckého týmu, dlouhodobě formulované koncepce, pevného postavení ve výzkumné komunitě i technického zázemí organizací silnou, která poskytuje důležitou infrastrukturu a zároveň pomocí svých vědeckých výsledků napomáhá řešení řady problémů spojených s komplexní péčí o archiválie. Významným fenoménem je propojování základního a aplikovaného výzkumu.

Slabé stránky organizace z hlediska výzkumné činnosti jsou dány především její správní podstatou a souvisejí s tím, že Národní archiv není výlučně institucí vědeckou, ale správním úřadem. Tato skutečnost má samozřejmě na oblast výzkumu svůj dopad, ale je nutné ji přijmout jako určitou danost. Další definované slabé stránky se snaží organizace eliminovat vnitřními procedurálními opatřeními (kombinace různých modelů řízení, vytváření projektových týmů, důraz na systematickou prezentaci vědeckých výsledků).

Národní archiv se bude rovněž snažit sledovat a podílet se na všech výzvách týkajících se podstaty jeho výzkumu (projekty, spolupráce, zahraniční kontakty), pokud budou tyto výzvy

reálné a budou v souladu s jedinečností výzkumu. Identifikovaným hrozbám v oblasti finanční hodlá čelit snahou o zajištění alternativního financování výzkumu, v oblasti personální pak rozšiřováním výzkumného týmu, zapojováním studentů vysokých škol do výzkumných programů a pomocí dalších aktivit v tomto směru.

I.6 Analýza zainteresovaných stran

Problematice analýzy zainteresovaných stran věnuje Národní archiv dlouhodobě intenzivní pozornost. Za zainteresované strany lze možno pokládat jednak potenciální uživatele jeho výsledků, jednak partnerské výzkumné instituce, přičemž dochází k částečné propustnosti těchto skupin.

1. Uživatelem je myšlen jakýkoli zástupce veřejnosti, tedy občané bez omezení národnosti, státní příslušnosti, rasy a pohlaví. Národní archiv umožňuje díky svým vědeckým výsledkům rychlejší přístup k příslušným informacím bez časového a místního omezení. V rámci této široké skupiny lze identifikovat řady podskupin vymezených dle motivace kontaktu s Národním archivem. K nejdůležitějším patří: zájemci o dějiny (historikové, archiváři, genealogové, vlastivědní pracovníci, studenti), kterým archiv zprostředkovává požadované informace. Díky rozvoji standardizovaného popisu archiválií, reprodukčních technik, podpory dálkového přístupu k archiváliím a dalším moderním trendům lze vytvářet uživatelsky příjemné prostředí poskytující uživatelům větší objem informací a zároveň omezovat jejich vlastní náklady a časovou dotaci pro jejich získání. K obdobným uživatelským skupinám mohou patřit dále pedagogičtí pracovníci (poskytování informací pro tvorbu didaktických pomůcek), podnikatelé (poskytování informací pro předmět podnikání) apod.
2. Samostatnou skupinu uživatelů představují úřady a další subjekty veřejné správy i soukromého sektoru. Národní archiv zde poskytuje možnost důvěryhodného uložení dokumentů (včetně dokumentů v digitální podobě), které mají trvalou hodnotu a dále možnost rychlého a efektivního vyhledávání dokumentů potřebných pro výkon agend ve své působnosti.
3. V neposlední řadě patří do zainteresovaných stran samy archivy, další paměťové i ostatní vědecké instituce. Národní archiv se zde podílí svým segmentem vědeckého výzkumu na budování vědecké infrastruktury, podpoře a stimulaci dalšího výzkumu v řadě oborů. Významný je důraz na aplikaci výsledků výzkumu i mimo prostředí instituce a vlastního oboru archivnictví (např. v oblasti fyzické péče o vybrané typy dokumentů a dále při

výzkumu v oblasti dlouhodobého ukládání a zpřístupňování dokumentů v digitální podobě.

4. Díky naposledy řečenému se stává Národní archiv atraktivním partnerem pro řadu dalších institucí, jak v oblasti základního, tak v oblasti aplikovaného výzkumu. Mezi takové instituce patří mj. vysoké školy, akademické ústavy a další subjekty. Spolupráce se děje na různé bázi včetně podílu pracovníků Národního archivu na vzdělávání v řadě oborů (s některými institucemi, např. Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy či Univerzity Hradec Králové, Fakultou restaurování Univerzity Pardubice nebo Vysokou školou chemicko-technologickou má tato spolupráce velice intenzivní charakter).

II. Koncepce rozvoje organizace

II.1 Mise organizace

Národní archiv je ústředním archivem České republiky zajišťujícím komplexní péči o archiválie z provenience ústředních úřadů a institucí českého státu vzniklých v období od středověku až do současnosti a archiválií dalších původců. Součástí této péče je rovněž vědecký výzkum instituce řešící různé otázky spojené s těmito archivními dokumenty. Tento výzkum je orientován velice široce a mnohovrstevně a zahrnuje jak základní, tak aplikovaný výzkum.

Základní rámec výzkumné činnosti Národního archivu je dán zákonem č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě v platném znění (§46, odst. 2, písm. f–j), dále zákonem č. 130/2002 Sb. o podpoře vědy, výzkumu a vývoje, vládním usnesením č. 729/2009 Sb., kterým se stanoví národní politika výzkumu, vývoje a inovací, a konečně tradicí instituce, jejíž odborné počátky je možné sledovat až do 18. století. Ze zmíněných legislativních dokumentů vychází rovněž organizační řád Národního archivu a vymezení jeho vnitřních jednotek.

Základní směr výzkumu je definován v dlouhodobé koncepci Národního archivu, nicméně tato koncepce podléhá operativní každoroční vnitřní evaluaci formou aktualizace pracovního plánu na příslušný rok a reaguje tak na aktuální stav oboru, rozvoj spolupráce s partnerskými institucemi v ČR i v zahraničí a v neposlední řadě rovněž na aktuální potřeby státní politiky a administrativy a její informační poptávku.

Tyto základní úkoly jsou pravidelně modifikovány na základě vnějších i vnitřních podnětů, které byly částečně popsány již v předchozí části tohoto dokumentu. Konkrétně je třeba zmínit její návaznost na směřování výzkumné politiky státu určované Radou vlády ČR pro výzkum, vývoj a inovace a rámcový program bezpečnostního výzkumu garantovaného

ministerstvem vnitra. Do tohoto dokumentu byly zapracovány i podněty vznesené při hodnocení předchozího programového období 2011–2015 a dále doporučení, která byla směrem k Národnímu archivu vznesena mezinárodní komisí v rámci projektu IPN Metodika, kterého se Národní archiv v roce 2015 dobrovolně zúčastnil.

Národní archiv provádí vědeckou a výzkumnou činnost v oblasti archivnictví, pomocných věd historických a v příbuzných vědních oborech, plní úkoly ústředního vědeckovýzkumného pracoviště na úseku preventivní péče o archiválie, konzervace a restaurování archiválií, dále v oblasti uchovávání a zpřístupňování nových forem nosičů informací, včetně dokumentů v digitální podobě.

Výzkum realizovaný v Národním archivu se dotýká kontextu zajišťování bezpečnosti a bezpečnostního systému v následujících třech okruzích:

a. zajištění fyzické ochrany svěřených archiválií, tj. svěřené součásti národního kulturního dědictví. Tento výzkumný segment je zaměřen na formulaci bezpečnostních rizik pro existenci a fyzický stav archiválie a metod pro jejich maximální eliminaci, dále na stanovení metod konzervace a restaurování různých typů archiválií. Tento směr má výrazný charakter aplikovaného výzkumu, zároveň jsou jeho výsledky obecně platná metodická a metodologická doporučení aplikovaná v celé síti archivů ČR a v řadě případů i mimo oblast archivnictví.

b. výzkum technologických postupů zpřístupnění jedinečných a pro stát důležitých archiválií. Cílem tohoto směru je především výzkum a vývoj různých metod zajištění autentických reprodukcí archiválií, které mohou být využity jak pro badatelskou veřejnost, tak pro úřední potřebu. Tento směr výzkumu, rovněž s výrazným charakterem výzkumu aplikovaného, je zaměřen především do oblastí moderních technologií (bezpečnostní snímkování, digitalizace), a to jak do oblasti samotných technologií, tak především jejich aplikace do archivní praxe (popis, identifikace a autenticita digitalizátů, tvorba metadat a další). Rovněž výsledkem tohoto směru výzkumu jsou především certifikované metodiky aplikované v celé síti archivů v ČR.

c. péče o informační hodnotu archiválií, zpracování informace, její efektivní a operativní zpřístupnění a využití pro účely státní správy, eliminace zneužití či ztráty informace. Cílem tohoto směru výzkumu je sledování procesu ochrany a zpřístupnění informace v příslušném právním rámci a především její efektivní využití pro potřeby státní administrativy. Cílem tohoto výzkumu je zajištění operativnosti a efektivity vyřizování úředních agend, na nichž se Národní archiv podílí. Výsledky tohoto typu výzkumu jsou primárně zaměřeny na veřejnou správu a její potřeby.

II.2 Vize organizace

Národní archiv jako instituce se značnou stabilitou, dlouhodobě formulovanou vědeckou politikou, stabilním personálním obsazením a dostatečným technickým zázemím bude pokračovat i v následujícím období ve svém dlouhodobě nastaveném výzkumném programu.

Změny strategie lze očekávat především v oblasti aplikovaného výzkumu, který bude stále intenzivnější a bude reagovat na aktuální společenskou potřebu. Dle našeho předpokladu se ještě více posune k problematice dlouhodobého ukládání, popisu a zpřístupňování dokumentů v digitální podobě, elektronických skartací a systémům elektronické spisové služby. Řešena bude interoperabilita v evropském měřítku, otázky jednotné identifikace dálkových uživatelů, napojení na národní a evropské informační systémy oborové i veřejné správy a současně i kybernetická bezpečnost. Rovněž strategie pro řešení výzkumných projektů bude formulována tímto směrem. Důležitou otázkou bude rovněž zajištění osobních a citlivých osobních údajů v archiváliích v souvislosti s předpokládanou změnou archivního zákona.

U základního výzkumu je předpokládána intenzivnější snaha o navázání mezinárodních projektů, např. s partnerskými institucemi na Slovensku, v Maďarsku nebo v Polsku.

Z neakademických institucí by měla být rozšířena spolupráce s českými komunitami v zahraničí a evidence jejich archivního bohatství.

II.3 Strategie řízení společenského přínosu výzkumné činnosti

Strategie při řízení společenského přínosu výzkumné činnosti má svá odlišná specifika v oblasti výzkumu základního a v oblasti výzkumu aplikovaného.

U základního výzkumu jsou výsledky jednotlivých výzkumných projektů a směrů zpravidla odborné publikace, v souladu se zaměřením Národního archivu zpravidla edičního nebo kompendiálního charakteru. Zhodnocení jejich společenského přínosu je dlouhodobějším procesem, neboť samy tyto publikace mají v řadě případů trvalou hodnotu odborně zpracovaného a konformně dostupného zdroje (zejména ediční práce). Společenský přínos je tedy trvalý a dá se retrospektivně sledovat dle počtu citací s uvedením těchto zdrojů, jejich přítomnost ve veřejných a dalších knihovnách a recenzování v odborných časopisech.

Prezentace výsledků výzkumné činnosti a jejich transfer do praxe

Samotná strategie řízení společenského přínosu těchto výsledků probíhá ze strany Národního archivu aktivně v několika fázích:

1. Zveřejňování informací o vydání publikace v základním informačním systému archivu (zejména na webové stránce), zveřejňování částí publikace nebo celého textu on-line,
2. zasílání recenzních výtisků publikací redakcím odborných časopisů, zasílání do odborných knihoven, výměna s partnerskými institucemi (včetně zahraničních),
3. veřejné prezentace publikací a dalších výsledků na půdě Národního archivu či jinde, též ve spolupráci s dalšími partnery.

U aplikovaného výzkumu probíhá jeho ověřování a implementace do praxe okamžitě, neboť sepětí s praxí je podstatou této části výzkumu realizovaného v Národním archivu. Jeho výsledkem jsou certifikované metodiky a metodické návody platné pro celou oblast českého archivnictví, dále technologické postupy a metody rovněž používané v širším spektru archivů a dalších paměťových institucí. Díky organizační struktuře Národního archivu (např. spojení s výkonnými restaurátory do jedné jednotky, dtto s archiváři a skartátory) jsou výsledky výzkumu prakticky okamžitě využívány (a ověřovány) v praxi. V souladu se svou rolí metodického a konzultačního centra v těchto oblastech nabízí také Národní archiv praktickou pomoc při zavádění nových postupů do praxe. Tato pomoc mívá obvykle formu individuálních konzultací nebo dedikovaných workshopů. Podmínkou úspěšnosti této strategie je pěstování co nejužších kontaktů a vzájemné důvěry mezi odpovědnými pracovníky zainteresovaných institucí.

Další kanály pro šíření a uplatnění výsledků

Kromě výše popsaných lze uvést prezentace výsledků na odborných fórech (konferencích, seminářích atd.), včetně zahraničních, v odborných grémiích, vědeckých orgánech a redakčních radách, kde má Národní archiv své zastoupení.

Velice významným kanálem s výrazným potenciálem do budoucna je rovněž aplikace výzkumných poznatků v prostředí vysokoškolské výuky, na které se Národní archiv a jeho pracovníci výrazně podílejí (jak v oblasti archivnictví, tak v oblasti veřejné správy, fyzické péče o archiválie a dlouhodobého ukládání dokumentů v digitální podobě).

Transformační cíle do roku 2023

V této oblasti plánuje Národní archiv provést následující transformační cíle:

1. modernizace vlastního informačního systému, včetně modernizace vlastní webové stránky www.nacr.cz s nově zřízeným samostatným segmentem informujícím o vědeckém výzkumu v organizaci,

2. zvýšení důrazu na práci s odbornou a laickou veřejností, tvorba výukových programů a manuálů, pořádání tematických exkurzí a přednášek, výstav a dalších akcí pro veřejnost,
3. důraz na zvýšení aplikace výzkumu v oblasti veřejné správy, pořádání školení a dalších prezentací výzkumu tímto směrem,
4. posílení spolupráce s domácími i zahraničními partnery při naplnění této strategie.

Indikátory úspěšnosti strategie

1. Počet uspořádaných akcí v rámci naznačeného spektra,
2. Počet návštěvníků a recipientů výzkumných výsledků organizace včetně frekvence využívání informačního systému,
3. Počet absolventů výukových programů,
4. Citační index,
5. Počet navázaných spoluprací v návaznosti na dosažené výzkumné výsledky.

II.4 Strategie komunikace se zainteresovanými stranami

Komunikace Národního archivu se zainteresovanými stranami je obousměrná. Od příjemců a uživatelů výsledků výzkumné činnosti získává Národní archiv podněty k formulování témat výzkumu a zpětnou vazbu. Náročnější výzkumné úkoly se snaží řešit ve spolupráci s dalšími odbornými pracovišti, a to především formou společných projektů podporovaných účelovými prostředky různých poskytovatelů. Prioritou je přitom řešení takových projektů, ve kterých je Národní archiv příjemcem-koordinátorem, respektive vystupuje v takové roli, která umožňuje ovlivnit směřování a kontrolovat průběh řešení projektu. To je důležité pro zajištění praktické využitelnosti získaných výsledků.

Prezentace výzkumné organizace

Prezentace Národního archivu vzhledem k zainteresovaným stranám probíhá několika směry zacílenými na konkrétní část recipientů:

- systematické usilování o zvyšování informovanosti o činnosti Národního archivu pomocí vlastního informačního systému i mimo něj,
- organizace vědeckých konferencí, seminářů, tematických školení, výukových programů, exkurzí a dalších akcí zaměřených na skupiny definované v předchozí části dokumentu,
- vědomostní transfer dosažených výsledků směrem k zainteresovaným skupinám, intenzivní vyhledávání a komunikace s definovatelnými skupinami a prezentace konkrétních výsledků atraktivní pro tuto komunitu (např. instituce veřejné správy,

zájmové samosprávy, profesní organizace, komunity zahraničních krajanů, studenti vysokých a středních škol),

- navazování spolupráce s partnerskými institucemi domácími i zahraničními a oboustranná výměna výzkumných poznatků,
- zajišťování zázemí pro poskytování informací a optimalizace výzkumného prostředí, budování infrastruktury.

Zapojování do výzkumných aktivit

V návaznosti na předešlé je třeba opět zdůraznit oboustranný směr impulsů při iniciaci výzkumných aktivit. Národní archiv je kvalitním zázemím pro širokospektrý výzkum v oblasti humanitních, přírodních i technických věd, odborný správce informací a jejich poskytovatel pro další výzkum. Podstatou této správy informací je systematický vědecký rozvoj všech problémů souvisejících s péčí o archivní dokumenty od jejich vzniku až po jejich trvalou udržitelnost, deskripci a prezentaci. Konkrétní směry výzkumu jsou popsány v další části.

Zapojování do dalších aktivit

Aktivity v oblasti veřejného působení archivu i jeho působení jako správního úřadu byly již popsány výše. Na tomto místě je nutné zdůraznit dále působení Národního archivu ve vědecké komunitě jak na domácím, tak mezinárodním poli. Tato skutečnost je vyjádřena především členstvím jednotlivých výzkumníků, popř. instituce, v odborných grémiích, vědeckých a redakčních radách i dalších platformách.

Transformační cíle pro období do roku 2023

V následujícím období se Národní archiv zaměří na posilování komunikace se zainteresovanými stranami, jak v oblasti základního, tak v oblasti aplikovaného výzkumu, případně při výzkumu kombinovaném. Hlavní představou zde bude jisté soustředění výzkumu na otázky, v nichž je vědecký program instituce jedinečný, totiž péči o archiválie. Posílena by měla být spolupráce se zahraničními partnerskými pracovišti, především v sousedních zemích (Slovensko, Polsko, Německo, Rakousko) formou společných projektů a kooperace při řešení vědeckých problémů. Další potenciál představuje větší zapojování externích pracovníků, zejména studentů, do vědeckého výzkumu archivu.

II.5 Strategie internacionalizace výzkumu a vývoje

Členství v mezinárodních organizacích a sítích

Členství v mezinárodních organizacích a sítích má charakter individuálního členství výzkumníků nebo institucionálního členství. Národní archiv je aktivním členem a spolupracovníkem řady takových mezinárodních organizací a sítí vyvíjející aktivity ve výzkumné oblasti, která je sledována. Významné je členství v organizaci ICARUS (International Centre for Archival Research), kde patří Národní archiv k zakládajícím členům a účastní se řady jeho projektů (aktuálně projekt EU: Community as Opportunity, the Creative Archives' and Users' Network, 2014–2018). V oblasti fyzické péče o archiválie jde především o členství v mezinárodní komisi European Working Group on Disaster Prevention, v oblasti trvalého ukládání dokumentů v digitální podobě pak pravidelnou účast na Německém archivním sněmu (Deutscher Archivtag), cyklu konferencí AUDES (Archivierung der Unterlagen aus digitalen Systemen, v roce 2019 plánováno uspořádání v Praze) a účast ve skupině zásadního významu NESTOR (Kompetenzwerk zur digitalen Langzeitarchivierung). Systematická a dlouholetá spolupráce probíhá s řadou zahraničních partnerských pracovišť na Slovensku (Slovenský národní archiv, Elektronický archiv MV SR), v Německu (Spolkový archiv Berlín a Koblenz, některé zemské archivy), v Rakousku (Rakouský státní archiv), v Itálii (Státní archiv ve Florencii) a v Polsku (Narodowe Archiwum Cyfrowe).

Zapojování do mezinárodních aktivit a sítí

Národní archiv hodlá i v příštím programovém období pokračovat v účinné činnosti v mezinárodních organizacích i udržovat účinnou spolupráci se zahraničními partnery. Řada jeho výzkumných aktivit má již primárně mezinárodní aspekt, např. spolupráce při vývoji mezinárodního archivního portálu, standardizace a další oblasti.

Zapojování do mezinárodního kompetitivních programů

Národní archiv bude nadále systematicky sledovat příslušné výzvy vztahující se k jeho výzkumnému profilu a bude se pokoušet se do těchto programů zapojovat.

Transformační cíle do roku 2023

K hlavním cílům patří udržování účinné spolupráce se zahraničními partnery, z konkrétních cílů je důležité dokončení projektu realizovaného mezinárodním spolkem ICARUS, uspořádání konference AUDES v Praze a udržení účasti v dalších zmíněných platformách.

Konkrétní transformační cíle se dají očekávat v souvislosti s prací na dalších projektech (zřízení projektových týmů apod.).

Indikátory úspěšnosti strategie

V tomto případě jsou indikátory úspěšné obhájení i získání mezinárodních projektů, počet členství v mezinárodních organizacích, počet výstupů publikovaných v zahraničí, množství realizovaných projektů se zahraničními partnery.

II.6 Strategie vnitřního rozvoje kapacit výzkumné organizace

Lidské zdroje

Na výzkumné činnosti Národního archivu se podílí celkem 60 pracovníků, z toho 52 zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním a 8 se středoškolským vzděláním. Postavení Národního archivu jako správního úřadu neumožňuje s výjimkou Oddělení péče o fyzický stav archiválií vnitřní rozvrstvení pracovníků na výzkumné a ostatní, nicméně každý z odborných pracovníků má výzkumnou činnost jako součást své pracovní náplně. Vymezení jednotlivých pracovních míst pak odpovídá aktuálnímu katalogu prací pro obor archivnictví a nově pak i katalogu správních činností dle zákona o státní službě.

Vysokoškolští pracovníci – archiváři jsou absolventy oboru archivnictví a historie na některé z příslušných vysokých škol v České republice (většinou Filozofické fakulty UK v Praze), 16 pracovníků má hodnost Ph.D., popř. CSc. a dalších sedm pracovníků studuje v doktorském studijním programu. Dva pracovníci Národního archivu dosáhli titulu docent. Vědecký tým vyniká genderovou i věkovou vyvážeností.

Národní archiv zpracovává v současné době metodický pokyn týkající se stanovení priorit, cílů a organizace kontinuálního profesního vzdělávání, jehož tvorba souvisí rovněž s aplikací zákona o státní službě.

Dlouhodobě realizovaná pedagogická práce některých pracovníků archivu a systematická spolupráce s řadou středních a zejména vysokých škol (Střední průmyslová škola grafická, Filozofická fakulta UK Praha, Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, Filozofická fakulta, Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Vysoká škola chemicko-technologická) tvoří vhodný rámec pro další doplňování a obměňování vědeckého týmu. Národní archiv v tuto chvíli registruje vysoký počet žádostí o zaměstnání. Personální otázka je však na druhé straně limitována předpisy souvisejícími s přijetím zákona o státní službě a zejména praktickou nemožností měnit systemizaci pracovních míst v archivu v souvislosti s úspěšnou realizací grantových projektů (v roce 2016 řešil Národní archiv tyto problémy v souvislosti se

zřizováním tří projektových týmů v návaznosti na obdržení projektů od tří různých poskytovatelů).

Infrastruktura

Národní archiv disponuje moderní budovou postavenou v letech 1992–2001, která splňuje veškeré standardy kladené na účelové archivní budovy. Součástí archivu je rovněž rozsáhlá institucionální knihovna (více než 500.000 svazků), chemické laboratoře, restaurátorské ateliéry i technologické zázemí. Budova umožňuje rovněž vynikající prezentaci výsledků archivu (k dispozici kinosál, přednáškový sál a výstavní sál).

Přístrojové vybavení slouží především potřebám aplikovaného výzkumu a vyplývá zejména z potřeb výzkumu v oblasti chemických věd a informatiky. Obě pracoviště jsou vybavena na vysoké úrovni, což je dáno rovněž jejich postavením ústředních vědecko-výzkumných pracovišť v dané oblasti. Do vědecké infrastruktury instituce je každoročně investována část přidělené institucionální podpory. Velmi důležitá je i rozvíjející se infrastruktura pro badatele pracující v Národním archivu a současně zařízení eliminující či mírnící důsledky takového využití archiválií tím, že se studují digitalizáty a pořizují se bezpečnostní kopie (v současnosti technologický mix). Nedostačující je ovšem fundus výstavního sálu.

Knihovna má statut veřejné knihovny, poskytuje nejen informace a rešeršní služby uživatelům, ale i provádí vlastní výzkum. Ten je dán zejména rámcem projektu VISK schváleného usnesením vlády ČR č. 351 z 10. 4. 2000. Knihovna je zapojena do projektu Koncepce rozvoje knihoven v ČR 2016–2020 (tvorba jmenných a korporativních autorit) a projektu Rozvoj Souborného katalogu CASLIN a souboru národních autorit. Spolupracuje se Souborným katalogem ČR na harmonizaci záznamů, účastní se projektu VISK7: Národní program digitálního zpřístupňování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru, spolupracuje rovněž s Historickým ústavem AV ČR na tvorbě oborové Bibliografie dějin českých zemí a Slovenska.

Financování

Národní archiv financuje výzkumné aktivity z několika zdrojů:

1. běžného rozpočtu,
2. institucionální podpory,
3. účelové podpory na konkrétní projekty od různých poskytovatelů.

K nejvýznamnějším patří institucionální podpora, kterou Národní archiv čerpá od roku 2011, ve větší míře od roku 2012. Možnost jejího využití zásadním způsobem poznamenala rozvoj vědecké a výzkumné činnosti pracoviště.

Institucionální podpora vědy je využívána především v následujících oblastech:

- a. budování vědecké infrastruktury (odborná knihovna, chemické, restaurátorské a fotografické ateliéry a laboratoře, ediční úsek, linka hromadného odkyselování archiválií a systém výpočetní techniky),
- b. iniciace a systematická podpora vědeckých projektů (financování a kofinancování oborových a mezioborových vědeckých projektů základního a aplikovaného výzkumu),
- c. vydávání vědeckých publikací,
- d. zahraniční výzkumné cesty,
- e. účast na domácích i zahraničních konferencích.

Transformační cíle do roku 2023

V oblasti lidských zdrojů: udržení stability výzkumného týmu, zapojování juniorních výzkumníků (studentů) do výzkumných projektů, tvorba a realizace programu kontinuálního profesního vzdělávání a podpora zvyšování vědecké kvalifikace (Ph.D.).

V oblasti infrastruktury: budování odborné knihovny, optimalizace a modernizace informačních systémů, modernizace přístrojového vybavení, spolupráce při jeho sdílení s jinými institucemi, používání outsourcingu, optimalizace výstavního sálu.

V oblasti financování: udržení institucionální podpory na průměrné výši posledních let, alternativní způsoby financování (projekty).

Indikátory úspěšnosti strategie

V oblasti lidských zdrojů: početnost a stabilita výzkumného týmu, zřizování nových míst (projektová místa), počet spolupracujících juniorních výzkumníků, počet Ph.D. studentů a absolventů, propracovaný manuál kontinuálního profesního vzdělávání.

V oblasti infrastruktury: počet zakoupených přístrojů, intenzita jejich využívání a promítnutí v aplikovaném výzkumu, počet publikací nově zařazených do knihovny v návaznosti na uživatelské služby knihovny, projekty modernizace informačních systémů a prostor.

V oblasti financování: vyvážená a udržitelná institucionální podpora, počet realizovaných projektů (alternativních zdrojů financování).

III. Výzkumný program organizace

III.1 Řízení výzkumného programu

S ohledem na široký profil výzkumu, který byl definován v úvodu tohoto dokumentu, jsou zvláště popisovány tři výzkumné směry:

1. Základní výzkum: Archivnictví, pomocné vědy historické, dějiny správy, historie.
2. Aplikovaný výzkum: Péče o fyzický stav archiválií
3. Aplikovaný výzkum: Dlouhodobé ukládání, zpracování a využívání dokumentů v digitální podobě

III.1.1 Základní výzkum: Archivnictví, pomocné vědy historické, dějiny správy, historie

Výzkum v oblasti archivnictví, pomocných věd historických a dějin správy vychází ze samé institucionální podstaty Národního archivu a především souboru jím spravovaných archiválií o rozsahu téměř 130 bkm. Vědeckou povahu má již samotné zpracování archiválií a vytváření archivních pomůcek, které klade na archiváře nemalé nároky. Zpřístupňování archiválií přesahuje i do aplikovaného výzkumu, který se pokouší o zajištění rychlé a komfortní přístupnosti archiválií pomocí moderních technologií, zejména digitalizace, nebo vytváření standardizované metodiky pro zpřístupnění archiválií, zejm. tzv. autoritních záznamů propojujících archivní a knihovní popis.

Podstata základního výzkumu Národního archivu však zůstává především ve formě výzkumu, který je zaměřen do oblastí archivnictví (archivní systémy a organizace, archivní teorie, dějiny archivnictví a jeho jednotlivých segmentů), pomocných věd historických, dějin správy a českých dějin. Konkrétní podoba výzkumu je ovlivněna řadou faktorů, především vnitřní strukturou instituce. K nejdůležitějším úkolům patří vydávání historických pramenů, monografických publikací zaměřených na problematiku dějin správy a kompediálních pomůcek pro další rozvoj oboru i historického bádání vůbec. V příštím období bude více akcentováno propojení s aplikovaným výzkumem a důraz na mezioborovou a meziinstitucionální spolupráci. Pokračovat bude vydávání obou recenzovaných časopisů (*Paginae historiae*, *Historická fotografie*), Národní archiv zůstane aktivní i ve vědecké komunitě.

Zaměření

S ohledem na rozvrstvení výzkumných pracovníků archivu kopírujících prakticky vnitřní strukturu archivu lze tvrdit, že výzkum bude pokrývat rovnoměrně chronologický i tematický rámec stanovených projektů. Systematicky budou řešeny různé projekty týkající se vývoje ústřední správy státu v návaznosti na výkon úředních i odborných agend, a pokračováno v dlouhodobých edičních úkolech.

Aktivita (projekty)

- Archiv České koruny (edice listin),
- Berní rula (edice nejstaršího českého katastru),
- Epistulae et acta nunciorum apostolicorum apud imperátorem, Tom. I. Epistulae et acta Cesari Speciani 1592–1598 (vydávání korespondence papežských nunciů u císařského dvora, dlouhá tradice a návaznost na mezinárodní závazky ČR),
- Zápisy ze schůzí československé vlády v exilu 1942–1948 (ediční projekt ve spolupráci s dalšími pracovišti),
- Větší soud zemský 1541–1620,
- Biografický slovník představitelů politické správy v Čechách 1850–1918,
- Císařská panství v habsburské monarchii 18.–20. století,
- Edice dokumentů k česko-německým jazykovým jednáním v Čechách 1912–1914,
- Analýza demografických proměn vznikajícího velkoměsta. Databáze obyvatel Prahy 1850–1918 (návaznost na grantový projekt, zkoumání možnosti reprezentace statistických dat a jejich zpřístupnění, propojení dosažených výsledků s obdobnými projekty Archivu hlavního města Prahy a Archivu města Brna),
- Ludvík Salvátor Toskánský – vědec a cestovatel (grantový projekt),
- Zahradně-architektonická tvorba v kontextu realizace cílů národního obrození (projekt NAKI),
- Kulturní krajina jako prostor pro společenskou reprezentaci a relaxaci aristokratických rodů v období od 17. do počátku 20. století (projekt NAKI),
- Obory a bažantnice – opomíjená hodnota kulturního dědictví,
- Československo-německé hospodářské vztahy v archivních dokumentech 1918–1992 (výstava a doprovodná publikace),
- Představitelé okupační správy – oberlandráti a zemští viceprezidenti (edice a biografický slovník),
- Slovník československé meziválečné justice,

- Státní správa na Podkarpatské Rusi,
- Působení a postavení ministerstva spravedlnosti v české justici 1948–1953,
- Katastr dobrovolných organizací 1948–1990,
- Soupis pečetí,
- Fotoarchiv Rodinného archivu toskánských Habsburků,
- Vývoj projektování ve stavebnictví v Československu v 50. letech 20. století,
- Community as Opportunity, the Creative Archives' and Users' Network (EU projekt).

Přínosy

Národní archiv zpřístupňuje pomocí svého základního výzkumu dokumenty důležité pro potřeby státu a jeho historii, systematická výzkumná činnost vycházející především ze svěřeného segmentu Národního archivního dědictví umožňuje jeho lepší přístupnost a všestranné poznání. Řada výstupních monografií má přesah k aplikaci v sociologické rovině a politologii a mohou být přínosem i pro řešení současných palčivých společenských otázek.

III.1.2 Aplikovaný výzkum: Péče o fyzický stav archiválií

Výzkumné směry

Jedním z výzkumných směrů je výzkum v oblasti péče o fyzický stav archiválií. Tento směr zahrnuje několik oblastí zájmu, které je možné, rozdělit do čtyř skupin:

- Preventivní ochrana archiválií
- Studium degradace materiálů archiválií
- Charakterizace materiálů určených k ochraně archiválií
- Vývoj konzervátorských a restaurátorských postupů.

Zaměření

Vzhledem k zaměření schválených projektů a k tomu, že část výzkumných kapacit Národního archivu je vždy třeba rezervovat pro řešení aktuálních krátkodobých problémů, lze předpokládat, že v předmětném období bude probíhat výzkum ve všech čtyřech naznačených oblastech zájmu. Konkrétní témata systematického dlouhodobého výzkumu jsou uvedena níže.

Aktivity (projekty)

- Konzervace fotografií zhotovených současnými i historickými fotografickými metodami (řešení 2016–2023)
- Průzkum stavu pečetí ve fondech NA a revize stávajících konzervátorských postupů (řešení 2017–2020)
- Pokročilý identifikační element pro rozpoznávání archiválií (projekt v rámci Programu bezpečnostního výzkumu ČR) (řešení 2017–2019)
- Studium vlivu mechanické vlákniny v archivních obalech na dlouhodobě uložené archiválie (řešení 2016–2019)
- Konzervace rukopisů poškozených železagalovými inkousty (řešení 2016–2023)

Přínosy

Předpokládaným přínosem vědecké činnosti Národního archivu v oblasti péče o fyzický stav archiválií je zvýšení bezpečnosti uložených archiválií v širokém významu tohoto slova. Zdokonalení konzervátorských postupů povede k snížení nebezpečí nevratných ztrát cenného materiálu v důsledku jejich degradace a poškození, výzkum v oblasti bezpečnostního značení reaguje na potřebu snadného prokázání původu archiválie v případě jejího odcizení. Dalším přínosem je upevnění a rozvinutí spolupráce s partnerskými organizacemi, nezbytné pro úspěšné řešení dalších projektů, udržení a posílení kreditu českého archivnictví v této oblasti, a v neposlední řadě i naplnění archivního zákona.

III.1.3 Aplikovaný výzkum: Dlouhodobé ukládání, zpracování a využívání dokumentů v digitální podobě

Výzkumné směry

1. Dlouhodobé ukládání digitálních dat – důvěryhodnost, bezpečnost, plánová ochrany – tj. strategie pro dlouhodobé uchování různých typů dat – audit a certifikace digitálních archivů.
2. Zpřístupňování digitálních archiválií (digital born data) – elektronické badatelný – identifikace a autorizace badatele, anonymizace citlivých a osobních dat
3. Digitalizace archiválií a komfortní zpřístupnění digitalizátů – portály, on-line prohlížeče, fulltextové vyhledávání, napojení na georeferenční údaje (GIS)

Zaměření

Konkrétnější zaměření výzkumných směrů v daném období je závislé na dostatečných personálních a finančních zdrojů. Vzhledem k závažnosti a společenské potřebě rozvoje těchto směrů se dá předpokládat, že pozornost bude věnována všem zastoupeným směrům.

Aktivity (projekty)

- **Digitální spisovna a digitální archiv - důvěryhodné a bezpečné úložiště digitálních dokumentů a archiválií:** Otázka důvěryhodnosti dlouhodobých úložišť digitálních dokumentů je v posledních letech dynamické téma, jež postupně proniká i do oblasti archivnictví. Cílem projektu je za pomoci platných norem (např. ISO 16363, DIN 31644) a dalších auditních nástrojů a rámců používaných v Evropě (Data Seal of Approval – DSA, TRAC) definovat optimální parametry a postupy auditu jednotlivých typů úložišť digitálních dokumentů tak, aby mohly být prohlášeny za důvěryhodné a bezpečné. Jde především o dva typy úložišť – spisovna a archiv ve smyslu zákona č. 499/2004 Sb. V rámci výzkumného projektu budou takto nastavené parametry ověřeny v rámci auditu vzorku vybraných úložišť.
- **Elektronické databáze z činnosti veřejnoprávních původců: identifikace, převzetí, zpracování, zpřístupnění:** Databáze se během uplynulých desetiletí staly klíčovou součástí rozvoje informačních technologií, zejména v oblasti hromadného zpracování záznamů. Současná legislativní úprava, tj. zákon č. 499/2004 Sb., předpokládá, že tyto dokumenty budou předávány k trvalému uložení do veřejných archivů, následně však mají být zpřístupňovány pro potřeby veřejné správy a veřejnosti. V praxi se tak děje v minimálním množství a to z důvodu podcenění významu takovýchto typů dokumentů a nemožnosti jejich identifikace bez spolupráce organizace, která databáze provozuje. Plánovaný projekt by měl na základě výzkumu v prostředí veřejné správy zhodnotit dopad nutných změn do současné legislativy, zajistit komparaci s obdobně řešenými problémy v zahraničí, zajistit vytvoření metodik a pilotní ověření nástrojů pro identifikaci, převzetí, zpracování a zpřístupnění těchto unikátních pramenů trvalé hodnoty.
- **Životní cyklus dokumentu v digitální podobě v prostředí veřejné správy: efektivita, automatizace, autenticita:** Cílem projektu je vytvoření typologie různých životních cyklů dokumentů a záznamů v prostředí veřejné správy včetně vytvoření a ověření nástrojů pro tvorbu typizovaných výstupů využitelných původci a archivy při organizaci výkonu spisové služby. Zhodnocení promítnuté do budoucí legislativy a vlastní praxe v podobě metodik bude mít pozitivní efekt ve snížení administrativní zátěže a vyšší dostupnosti dokumentů vzniklých z činnosti veřejné správy. Součástí řešení je vytvoření metodiky, softwarové aplikace pro vytvoření typologie životního cyklu dokumentu a

softwarové aplikace pro automatizaci předvýběru dokumentů za archiválie ve skartačních řízeních.

Přínosy

- Certifikovaná metodika pro audit různých typů úložišť (spisovna, archiv) digitálních dokumentů v českém právním prostředí,
- Metodika pro posuzování žádostí o získání oprávnění k ukládání archiválií v digitální podobě dle §60a zák. č. 499/2004 Sb,
- Provedení auditu vzorku vybraných úložišť,
- Metodika postihující životní cyklus databází z provenience veřejné správy, včetně podrobné specifikace náležitostí předání do archivu,
- Promítnutí této metodiky do legislativní úpravy v oblasti archivnictví a spisové služby,
- SW nástroj využitelný pro popis a zpřístupnění databází,
- Metodika postihující životní cyklus dokumentu v digitální podobě z provenience veřejné správy,
- Promítnutí této metodiky do legislativní úpravy v oblasti archivnictví a spisové služby,
- SW nástroj využitelný pro vytvoření typologie životního cyklu dokumentu,
- SW nástroj využitelný pro automatizovaný předvýběr dokumentů za archiválie.

III.2 Vazba programových cílů/aktivit na relevantní opatření strategických/koncepčních dokumentů v uživatelském prostředí

Výzkumný program vychází z popsané mise organizace vyplývající ze základních zdrojových dokumentů, identifikovaných trendů v zájmových oborech a ze zadávací dokumentace konkrétních realizovaných projektů.

IV. Program vnitřního rozvoje organizace

Transformační opatření 1 (organizace): vytvoření a modifikace vnitřních poradních orgánů pro oblast vědecké činnosti

Popis opatření

Vytvoření Vědecké rady Národního archivu a modifikace Ediční rady Národního archivu jako poradního orgánu ředitelky Národního archivu s kompetencemi v oblasti plánování a hodnocení vědecké činnosti Národního archivu.

Milníky

Nejsou stanoveny.

Přínosy

Systémová úprava této oblasti činnosti Národního archivu, doporučení z předchozí evaluační zprávy.

Harmonogram

Bude realizováno 2017.

Transformační opatření 2 (lidé): tvorba a realizace systému kontinuálního profesního vzdělávání

Popis opatření

Dokument bude reagovat na potřebu zvyšování kvality vědeckého týmu, stanoví hierarchii a systém kontinuálního profesního vzdělávání.

Milníky

Konec programového období, ověření funkčnosti vzdělávacího systému.

Přínosy

Zajištění kontinuity profesního vzdělávání členů výzkumného týmu, vědomostní transfer a prezentace vědeckých výsledků.

Harmonogram

Bude realizováno 2017.

Další transformační opatření jsou závislá na realizaci konkrétních výzkumných projektů. V oblasti vnitřní organizace pracoviště nepředpokládá Národní archiv s ohledem na svou podstatu rozpočtové organizace v rezortu ministerstva vnitra a správní úřad žádná transformační opatření. Předpokládá se naopak ad hoc jmenování vědeckých týmů v závislosti na řešení konkrétních projektů.

V. Vzájemné vazby programu rozvoje a výzkumného programu

Navrhovaná transformační opatření vycházejí z potřeby výzkumného programu a jejich provedení bylo Národnímu archivu doporučeno rovněž při posuzování plnění Koncepce rozvoje výzkumné organizace z roku 2011 a dále při dobrovolné evaluaci v rámci projektu Ministerstva, školství, mládeže a tělovýchovy IPN Metodika realizovaného v roce 2015.

VI. Rozpočtový rámec

Národní archiv počítá s obdobným rozpočtovým rámcem pro své výzkumné aktivity jako v předchozím programovém období. Tento rámec se skládá ze tří částí:

1. výdaje realizované z běžného rozpočtu NA,

2. výdaje realizované z RVO (institucionální podpory). Výše institucionální podpory se předpokládá v obdobné výši jako v předchozím programovém období (tedy cca 5.000.000 – 6.000.000 Kč ročně)

3. výdaje realizované z rozpočtu konkrétních projektů.

V současné době je Národní archiv nositelem tří projektů od domácích poskytovatelů:

a. Vývoj metod konzervování pečetí a jejich textilních závěsů, konsorciální projekt, poskytovatel: Ministerstvo kultury ČR, program NAKI, délka trvání: 2016–2020, rozpočet pro NA: 3.244.000 Kč

b. Pokročilý identifikační element pro rozpoznání archiválií, konsorciální projekt, poskytovatel: Ministerstvo vnitra ČR, program bezpečnostního výzkumu ČR, délka trvání: 2016–2019, rozpočet pro NA: 2.082.000 Kč

c. Ludvík Salvátor Toskánský (1847–1918). Život a dílo vědce a cestovatele, poskytovatel: GA ČR, délka trvání: 2016–2018, rozpočet: 1.198.000 Kč

V současné době žádá Národní archiv v rámci veřejných soutěží o další projekty u různých poskytovatelů: Grantová agentura ČR, Česko-německý fond budoucnosti.

VII. Indikátory plnění Rozvojového programu

Kvantitativní

- Počet výstupů uplatněných podle platné metodiky pro hodnocení výzkumných organizací,
- Počet spolupracujících subjektů na výzkumné činnosti NA,
- Počet projektů vlastních a spolupracujících,
- Počet nově vytvořených pracovních míst (projektová a grantová místa).

Kvalitativní

- Míra informovanosti (spokojenosti) uživatelů,
- Aktivizační opatření,
- Přehlednost výzkumu.

Finanční

- Výše investic do VaV,
- Čerpání RVO,
- Uspoření nákladů uživatelů díky výsledkům výzkumu.

Časové

- Milníky transformačních opatření,
- Vyrovnanost řešení projektů v programovém období.

VIII. Přílohy

VIII.1 SWOT analýza

Silné stránky	<ul style="list-style-type: none">- dlouhá tradice instituce a jejího výzkumu- stabilita a kontinuita výzkumného týmu- dlouhá až velmi dlouhá relevance zjištěných poznatků- vyvážený výsledkový mix- relativní stabilita rozpočtu a státní podpory výzkumu- definovaná dlouhodobá výzkumná koncepce- definování reálných výzkumných úkolů dle potřeb praxe- snadná implementace výsledků do praxe a jejich ověření- technické zázemí (budova, odborná knihovna, technické vybavení), komfortní infrastruktura pro práci vědců studujících v Národním archivu
Slabé stránky	<ul style="list-style-type: none">- geografická poloha instituce mimo centrum města a s omezenými pravidelnými kontakty s dalšími institucemi- proměnlivá možnost investice pracovní doby jednotlivých výzkumníků do výzkumných aktivit s ohledem na jejich další povinnosti (zejména správní)- konzervativní institucionální chování- malá kapacita některých týmů (zejména v oblasti aplikovaného výzkumu)- úzká specializace některých výzkumů- do nedávna chybějící systém kontinuálního profesního vzdělávání a vědeckého rozvoje jednotlivých pracovníků- nedostatečná veřejná informovanost o výzkumných aktivitách organizace
Příležitosti	<ul style="list-style-type: none">- prohloubení spolupráce s dalšími vědeckými institucemi, včetně zahraničních- aktivnější vstup do života vědecké komunity- vývoj moderních technologií (elektronické dokumenty, ERMS, digitalizace a jejich implementace do vědeckého programu- prohloubení mezinárodní spolupráce

Hrozby	<ul style="list-style-type: none"> - redukce rozpočtu organizace a jejích vědeckých aktivit - personální redukce, snižování počtu pracovníků - technické problémy (amortizace technického zázemí)
---------------	--

VIII.2 Analýza a registr rizik

Popis rizika	Míra rizika	Pravděpodobnost rizika	Celková míra rizika	Návrh opatření
Technická rizika				
Nesprávnost resp. nedosažitelnost plánovaných cílů	Katastrofická	Nízká	Nízká	Cíle jsou nastaveny realisticky a jsou dosažitelné v rámci projektu. Za dosažení cílů zodpovídá projektový manažer.
Nezajištění vhodných prostor pro provádění digitální konverze	Katastrofická	Nízká	Nízká	Národní archiv aktuálně disponuje dostatečnými prostory pro realizaci výzkumných programů.
Riziko technických problémů při realizaci projektu (adaptace prostor, datové spojení, zavádění technologií)	Vysoká/ Nežádoucí	Nízká	Nízká	Bude prováděna plánovaná kontrola průběhu projektů (zejm. v oblasti aplikovaného výzkumu) při pravidelných setkáních projektového týmu a případné problémy budou průběžně řešeny s vedením NA.
Finanční a časová rizika realizace				
Riziko opožděného uvolnění finančních prostředků poskytovatelem plánovaných na jednotlivá období projektu	Vysoká/ Nežádoucí	Nízká	Střední	Předpokladem eliminace tohoto rizika je nastavení kvalitní komunikace s poskytovatelem a realistického plánování činností a vynakládání finančních prostředků.
Časové průtahy spojené s realizací výběrových řízení	Přípustná	Střední	Střední	Bude věnována patřičná pozornost přípravě každého výběrového řízení, především bude dbáno na správně definovaná výběrová kritéria.

Organizační rizika realizace				
Nekvalitní řízení projektu, nedostatečná koordinace	Přípustná	Nízká	Nízká	Mise organizace a jednotlivé projekty mají velkou podporu vedení Národního archivu, které pravidelně kontroluje postup projektu a v případě problémů operativně zasahuje.
Nejsou zajištěny dostatečné lidské zdroje pro realizaci projektu, nedostatečný projektový tým	Vysoká/ Nežádoucí	Nízká	Nízká	Výběr vhodného a kvalifikovaného personálu. Vzhledem k situaci na pracovním trhu je pravděpodobnost rizika velmi nízká.